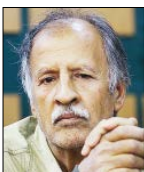

سینمای مستند همچنان مفسر خلاق واقعیت

محمدتقی فهیم منتقد سینما

جشنواره شانزدهم تفاوت ماهوی با دوره‌های پیشین دارد. تکثر فیلمسازان با الوانی از گونه‌های مختلف خانوادگی، ورزشی، محیط زیستی، اعتراضی، فانتزی، اجتماعی و ... در قالب ساخت و پرداخت‌های متنوع متأثر از تجربه تا سلیقه فیلمسازان، ویرینی قابل اعتنا را رقم زده‌است. این واقعیت چیزی جزاین نیست که همه ایران این روزها در پردیس ملت متجلی است؛ چراکه به دلایلی که بسیار توضیح داده شده‌است، از چهارگوشه ایران، فیلمسازان و آثاری در جشنواره شرکت دارند. بی‌تردید هنوز جمله طلایی جان گرریسون، نظریه‌پرداز، منتقد و مستندساز بریتانیایی کار می‌کند: «سینمای مستند، تفسیر خلاق واقعیت است.» تعبیر و توضیحی رساتر و دقیق‌تر از این تاکنون درباره سینمای مستند ارائه نشده‌است. اما آنچه همواره محل مناقشه بوده و هست، رویکرد به حقیقت، این عنصر متعالی و ناپ است. اهمیت سینمای مستند آنجا ارزشمند می‌شودکه سمت و سویی به حقیقت داشته‌باشد. آنجا که بر «تفسیر خلاق واقعیت» تأکید می‌شود دقیقاً و تحقیقا مطرح نظر رسیدن به حقیقت در خروجی هر اثر مستندی است. بدون رسیدن به حقیقت یا حداقل حرکت در مسیر حقیقت، مخاطب از پیش غیرفعال فرض شده‌است. در سینما خصوصاً مستند، مخاطب فقط انتظار تصاویر واقعی ندارد بلکه منتظر تصاویر صادقانه و صداقت فیلمساز است و این صدق عینیت نمی‌یابد مگر این‌که در مسیر کشف حقیقت باشد. در سینمای مستند، فیلمساز چاره‌ای ندارد جز این‌که فیلترهای انتخاب قطعاتی از واقعیت را برای عنصر حقیقت به‌کار بگیرد. دراین صورت نسبتش با تماشاگر برقرار می‌شود. در یک کلام هر اطلاع خوب و بد به اثری مستند، در نسبتش با حقیقت بروز پیدا می‌کند. همواره فیلمسازان سیاس، پشت هم‌انداز یا کارنابالد، پشت کلمه واقعیت پنهان می‌شوند. اینان با استدلال این‌که موضوع‌شان واقعی است، نه تنها در مسیر حقیقت جلو نمی‌روند بلکه به نقض و تخطئه حقیقت می‌پردازند. خصوصاً آنجاکه صحبت از «بی‌طرف» ی می‌کنند. عملاً و علناً دارند از زیر بار حقیقت شانه خالی می‌کنند. یا بعضاً با دموکرات بازی از جمله «بازتاب واقعیت» برای پوشش مسیر غلط خود استفاده می‌کنند که ظاهری پررنگ و لعاب هم دارد؛ چرا که در ظاهر دروغ نمی‌گویند و آنچه انتخاب کرده‌اند واقعیت است. برخی نیز که در میدان صداقت عمل می‌کنند، به این منطق اکتفا می‌کنند که فیلم مستند کارکردی پرسشگرانه دارد و چنانچه فیلم بتواند ایجاد پرسش کند غایت هدف هم کسب شده‌است. بی‌تردید سینمای مستند با در برگیری موضوعات واقعی سروکار دارد و برخلاف سینمای داستانی، منبع تصویرسازی‌اش چیزی جز مستند نیست یا حتی منبع الهامش به جد واقعیت است و در این میدان از رویا بافی و «هزارویک شب» بازی خبری نیست. اما به همین نسبت هم چنانچه فیلمسازی در مرحله ترسیم واقعیت متوقف بماند، یعنی کمترین ضعفش خنثایی در عمل است. اتفاقاً در مستندسازی به واقعیت تا آنجادست‌یازی می‌شود که علیه واقعیت برای کشف حقیقت باشد. این یک اصل کلی و مورد وثوق همه‌است که هیچ فیلمسازی همه واقعیت را نمی‌تواند در اثری بگنجاند؛ پس دست به انتخاب می‌زند و همواره بخشی از واقعیت را انتخاب می‌کند؛ فعلی که کارکرد میبزی دارد و لذا دراین انتخاب و قراردادن قطعات انتخاب شده‌اش مسیر کشف حقیقت را نیز انتخاب می‌کند. این انتخاب جملگی به میزان صداقت، نگاه سیاسی، درک اجتماعی، اعتقاد مذهبی، عرق وطن پرستی، شناخت تاریخی، زیست آدمی و ... برای کشف حقیقت بستگی دارد. جمله کریس مارکر، مستندساز برکار و خلاق فرانسوی کفایت این بحث است. تنها مستندسازی موفق هستند که از بدو ایده‌پردازی تا فینال پیرو این توصیه مارکر باشند: «حقیقتی ... داده‌ای است که باید پیچوده شود.»

جشنواره‌های هندی میزبان فیلم‌ها و انیمیشن‌های ایرانی

دوفيلم سينمايي «بدون قرار قبلي» به کارگردانی بهروز شعبی و تهیه‌کنندگی محمود بابایی و «رمانتیسزم عماد و طوبیا» به کارگردانی کاوه صباغ‌زاده و تهیه‌کنندگی مهدی صباغ‌زاده از محصولات بنیاد سینمایی فارابی در بیستمین جشنواره فیلم چنای کشور هند روی پرده می‌روند. بیستمین فستیوال بین‌المللی فیلم چنای هند از تاریخ ۱۵ تا ۲۲ دسامبر ۲۰۲۲ (۲۴ آذر تا یکم دی‌ماه ۱۴۰۱) برگزار می‌شود. همچنین انیمیشن

سینمایی «لوپتو» به کارگردانی عباس عسگری و انیمیشن کوتاه «بیا آشتی کنیم» به کارگردانی عبدال... علیمراد از آثار مرکز انیمیشن سوره در بخش رقابتی جشنواره بین‌المللی فیلم کودکان احمدآباد که در کشور هند برگزار می‌شود، به نمایش درمی‌آیند. چهارمین دوره این جشنواره که از ۲۴ تا ۲۹ دسامبر ۲۰۲۲ برابر با سوم تا هشتم دی ماه ۱۴۰۱ برگزار می‌شود. این جشنواره با هدف جذب مخاطب بیشتر برای سینمای کودک

در سراسر جهان شکل گرفته و میزبان رقابت بین بچه‌های دانش‌آموز برای ساخت فیلم است و به آنها بستری می‌دهد تا کار و مهارت‌های خود را به عنوان فیلمساز به نمایش بگذارند. لوپتو که هم اکنون در سینماهای سراسر کشور در حال اکران است، با تکنیک سه‌بعدی و برگرفته از قصه و فضایی کاملاً ایرانی، در استودیوی فراسوی ابعاد توسط هنرمندان جوان کرمانی تولید شده‌است.

نشست خبری جشنواره بین‌المللی فیلم مقاومت برگزار شد

راوی گفتمان مقاومت

تعبیر دهیم و ازاموری حول محور کاخ‌های جشنواره‌ای دست برداریم. جشنواره مقاومت باید نوع جشنواره‌داری‌اش را تغییر دهد و با مضمون آن همسو شود. جشنواره تنها یک خبرنگست، بلکه باید انگیزه‌ای برای مسابقه و ایجاد جریان اجتماعی در حوزه مقاومت داشته باشد.

اوافزود: علاوه بر این‌که جوایز این دوره ویژه خواهد بود، حمایت‌های ویژه تولیدی هم خواهیم داشت. امیدوارم بتوانیم مسیر سال آینده را نوعی طرح‌ریزی کنیم که استعداد‌های این دوره در دوره‌های آینده جشنواره، فیلم بفرستند. ما فیلمسازان بزرگی در کشور داریم که امکانات خوبی دارند اما سوزۀ مقاومت برای آنها بسط پیدا نکرده‌است. یکی از این اتفاقات این دوره از جشنواره مقاومت کار با حرفه‌ای‌هایی است که به گفتمان مقاومت رسیده باشد.

جشنواره فیلم مقاومت، سالانه شد

دبیر جشنواره فیلم مقاومت تأکید کرد: از آنجا که نیاز داشتیم جشنواره از نشاط نیفتد، تصمیم به برگزاری سالانه رویداد گرفتیم. بنابراین از این دوره به بعد، جشنواره به شکل سالانه برگزار می‌شود. امروز در وضعیتی هستیم که به یک سینمای صنعتی شده، اما مستقل نیاز داریم که به مفهوم مقاومت هم نگاه داشته باشد. دبیر جشنواره تأکید کرد: حوزه مقاومت یک حوزه بین‌المللی است. بخش اصلی مسابقه ما ملی و بین‌المللی ندارد و همه با یک نگاه، داوری می‌شوند. ما باید ظرفیت‌های جوان و استعداد‌های هنری در حال شکوفایی در کشور را با این جشنواره گره بزنیم. در همین راستا برنامه برگزاری هفته‌های فیلم مقاومت را هم داریم که برنامه‌ریزی شده در ۱۷ کشور دنیا فیلم‌ها به نمایش درآیند. جشنواره‌ها کارکردهایی مختلف دارند. امتیاز جشنواره کن به بازار آن است. این رویداد به لحاظ حرفه‌ای فیلم‌های خوبی نداشته اما بازار آن همواره موفق بوده‌است.

دکترمحسن رفیعی، دبیر اجرایی هفدهمین جشنواره فیلم مقاومت هم در این نشست گفت: این دوره شامل شش بخش است. ما امسال و در این دوره، بخش مجزای بین‌الملل نخواهیم داشت. عرصه هم شانگی و رقابت در قالب یک است. تمام فیلمسازی که در محور مقاومت کار می‌کنند در یک گستره یک و برابر کنار هم آثارشان مورد داوری قرار می‌گیرد. در بخش اصلی، در سه بخش فیلم بلند، شامل سینمایی، مستند و پویانمایی کار می‌کنیم و آثار را در دبیرخانه مورد پذیرش قرار می‌دهیم. سریال هم بخش دیگر است و در بخش فیلم کوتاه هم ناظر بر سه حوزه داستانی، مستند و پویانمایی پذیرای آثار هستیم. تمام شرکت‌کنندگان و متقاضیان داخلی و خارجی، آثارشان در کنار یکدیگر انتخاب و داوری می‌شود.

رفیعی ادامه داد: بخش مهم دیگری که مورد توجه قرار گرفته بخش نسل روایت است. امسال و در این دوره، رویکردی جانانه و پرداختی اصولی و درست به مسأله نوجوانان و جوانان دوربین به دست خواهیم داشت که از بین آنها بتوانیم نسل آینده فیلمسازی که گام دوم انقلاب را برای رسیدن به اهداف فرهنگی و هنری کمک می‌کنند، شناسایی کنیم.

وی افزود: بخش سوم ما بخش دفاع مقدس است. به هر حال دفاع مقدس زائری بر خاسته از انقلاب اسلامی است و در این بخش هم پذیرای آثار مختلف هستیم. بخش دیگر ما بخش جهان بدون اسرائیل است. جوایز هرکدام از این بخش‌ها هم به نام شهید یا هنرمند بزرگی نامگذاری شده‌است. جایزه بخش اصلی به نام سردار سلیمانی، جایزه بخش نسل روایت به نام محسن حججی، بخش دفاع مقدس به نام رسول ملاقلی‌پور، جایزه بخش جهان بدون اسرائیل به نام عماد مغنیه، جایزه بخش روایت قلم به نام مرتضی آوینی نامگذاری شده‌است.

رفیعی ادامه داد: امسال بخش نقد و پژوهش هم داریم و پذیرای آثاری در حوزه مقاله، کتاب، پایان‌نامه، پژوهش و نقد‌های سینمایی هستیم. مهلت پذیرش آثار در تمامی این بخش‌ها نزدیک به دو ماه‌است. مهلت پایان پذیرش ۲۲ بهمن امسال است. پذیرش آثار هم از همین امروز آغاز می‌شود. از ۲۳ بهمن داوری را دنبال می‌کنیم. ۱۷ اسفند برگزیدگان جشنواره در بخش‌های مختلف معرفی می‌شوند. ما در ۲۲ استان به همت بسیج هنرمندان، موسسه راوی فیلم با بنیاد حفظ و نشر آثار دفاع مقدس نمایش آثار را هم خواهیم داشت.

رونمایی از بوستر جشنواره

مادر شهید اسداللهی در این مراسم با رونمایی بوستر جشنواره درباره ویژگی‌های اخلاقی فرزندش گفت: از ویژگی‌های خاص شهید اسداللهی احترام به والدین، پابندی به نماز اوق و تأکید ایشان بر حجاب بود. امیدوارم کشورمان همین‌طور که تا امروز به نام جمهوری اسلامی است، همان‌طور هم باقی بماند.

بازدید از اتاق کار شهید آوینی

بازدید از اتاق کار شهید سید مرتضی آوینی که بازسازی آن توسط بنیاد فرهنگی روایت فتح انجام شده‌است، بخش پایانی این نشست رسانه‌ای بود. در این اتاق تجهیزات فیلمسازی و شخصی از شهید آوینی به عنوان سید شهیدان اهل قلم به یادگار مانده‌است.

هنری کویل دیگر «سوپرمن» نمی‌شود

هنری کویل که به خاطر بازی در نقش «سوپرمن» در دنیای توسعه‌یافته دی‌سی شهرت دارد، در فیلم جدیدی که قرار است توسط این استودیو تهیه شود، دیگر به نقش خود باز نمی‌گردد. در این ارتباط، کویل هم در خبری که آن را در صفحه اینستاگرام خود به اشتراک گذاشت تأیید کرد که دیگر نقش سوپرمن را بازی نخواهد کرد. او نوشت: «این خبری ناراحت‌کننده است. من به عنوان سوپرمن برنمی‌گردم». هنری کویل پیشتر در نقش سوپرمن در «مرد پولادین»، «بتمن در برابر سوپرمن: طلوع عدالت» و «لیگ عدالت» هر سه ساخته کلارک کنت ایفای نقش کرده است.

نشست معاونان هنری و سینمایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با معاون توسعه فناوری و مطالعات سینمایی سازمان سینمایی، مدیرعامل انجمن سینمای جوانان ایران، مدیرعامل بنیاد سینمایی فارابی و جمعی از مدیران سازمان سینمایی برگزار شد.

در این نشست قادر آشنا، معاون توسعه فناوری و مطالعات سینمایی سازمان سینمایی است گفت: پژوهش سینما یکی از حوزه‌های معاونت توسعه فناوری و مطالعات سینمایی است و چه آثار خیلی خوبی هم در آن خلق می‌شود که نیاز جامعه امروز، به خصوص سینمای ماست و می‌شود از آن برای حوزه‌های دیگر اقتباس کرد. در ادامه مهدی آذریندار، مدیرعامل انجمن سینمای جوانان ایران گفت: درباره تجهیز فترهای انجمن سینمای جوانان ایران پیگیر هستیم. تجهیزات هیچ استانی از هیچ استان دیگری بهتر نیست و همه به یک اندازه در تجهیزات سهم دارند. در پایان این نشست، سیدمهدی جوادلی، مدیرعامل بنیاد سینمایی فارابی درباره سهم استان‌ها در فیلم‌های بنیاد سینمایی فارابی عنوان کرد: سهم استان‌ها در تولیدات امسال فارابی بیش از ۳ درصد است. در استان سیستان و بلوچستان، مازندران، کردستان و خوزستان با کارگردان‌های بومی تولید داریم که سهم قابل توجهی است.

مستندسازان، قهرمان‌سازی کنند

سردار مهدی حاجیان در نشست صمیمانه خود با مستندسازان درباره نقش مقدس پلیس، جایگاه آن و وظیفه مستندسازان در پرداختن به علت بحران‌های اجتماعی، نکاتی را ارائه کرد. ابتدای این نشست

حاجیان در پاسخ به این پرسش که چرا مستندسازان امکان ساخت اثر از موضوعات سیاسی را ندارند، گفت: مستندسازی، سینما و امور تصویری به دنبال حقیقت‌یابی هستند تا با بررسی یک لایه پژوهشی، موضوعات اجتماعی زیست بوم‌مان را تصویر و به رفع آسیب‌های اجتماعی جامعه کمک کنند. او در پایان بیان کرد: در همه جای دنیا، مردم پلیس مقتدر را دوست دارند. مستندساز اگر تصویر پلیس قدرتمند و ایثارگر را نسازد، ضرر آن به خود جامعه برمی‌گردد. پلیس مقدس است و کار کردن در آن حوزه نیازمند عشق است. ما با مستندساز همکاری می‌کنیم تا درباره علت بحران‌ها کار بسازد. گلايه به مستندسازان این است که قهرمان‌سازی نمی‌کنند؛ عمده فعالیت هنرمندان امروز گفتمانی ترجمه‌ای است و نه تالیفی. پلیس‌های ما قهرمان هستند و ما ه‌ادر میدان فعالیت می‌کنند.